

АНОТАЦІЯ

Савенко Л. П. Підготовка майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, МОН України, Полтава, 2023.

У дисертації виокремлено й систематизовано наукові основи підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти; виявлено специфіку наукових позицій учених щодо процесу етнокультурної підготовки майбутніх педагогів; теоретично обґрунтовано педагогічну модель формування готовності майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти та здійснено експериментальну перевірку доцільності застосування пропонованої моделі в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Окреслено перспективні напрями досвіду використання етнокультури у підготовці здобувачів вищої освіти та подальшого його розвитку на рівні інтеграції держави і суспільства та реформування вищої педагогічної освіти в Україні.

Обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету і завдання, розкрито об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено зв'язок роботи з науковими планами й програмами, представлено джерельну базу, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, відображено форми апробації й упровадження результатів дослідження в практику.

У першій чверті XXI століття особливо актуальним у наших реаліях стає процес професійної підготовки висококваліфікованого вчителя української мови і літератури, здатного втілювати етнокультурну діяльність у полікультурному соціумі, толерантно ставитися до представників різних

соціальних груп, їхніх традицій, духовних цінностей, культивувати та примножувати національні орієнтири і з цих позицій виховувати та навчати учнів закладів загальної середньої освіти.

Загальний аналіз науково-документальної бази та досвіду практичної роботи учителів-практиків закладів загальної середньої освіти показує, що вивчалися різні аспекти етнокультурної підготовки учителів, серед них: етнокультурна підготовка майбутніх учителів, формування етнокультурної компетентності, теоретико-методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до етнокультурної діяльності, впровадження інноваційних підходів у професійну підготовку фахівців, методика реалізації етнокультурної складової змісту історії України, становлення національної ідентичності та самосвідомості, етнокультурне виховання.

Однак проблема становлення етнокультурної підготовки вчителя української мови і літератури на сучасному етапі розвитку педагогічної науки донині ґрунтовно не розкривалася і на часі недостатньо вивчена в контексті сучасних вимог освітнього процесу.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вперше на основі ідей і положень особистісного, діяльнісного, культурологічного, системного наукових підходів проаналізовано методологічні основи проблеми підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти (виокремлено мотиваційно-аксіологічний, когнітивний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивний компоненти етнокультурної діяльності майбутніх учителів української мови і літератури).

Досліджено структуру етнокультурної діяльності (знання про етнокультурну компетентність; уміння і навички етнокультурної діяльності; особистісні цінності і вольові якості) та з'ясовано педагогічну сутність дефініції «етнокультурна діяльність майбутніх учителів української мови і літератури» (під нею розуміємо професійно важливу інтегровану рису

особистості вчителя, представлену елементами особистісної, інформаційної та процесуальної діяльності).

Визначено наукові засади (специфіку, структурні елементи та функції) процесу здійснення етнокультурної діяльності майбутніх учителів української мови і літератури, з'ясовано критерії, показники та рівні сформованості означеної діяльності.

Так серед критеріїв готовності майбутніх учителів української мови і літератури до організації етнокультурної діяльності виокремлено мотиваційно-аксіологічний (наявність розвиненої спрямованості та мотивації до організації та проведення етнокультурної діяльності на уроках української мови і літератури); когнітивний (сформованість системи знань для здійснення етнокультурної діяльності на засадах українознавства); комунікативно-діяльнісний (уміння, навички, досвід, захопленість, прагнення, активність, ініціатива, спрямовані на здійснення етнокультурної діяльності), рефлексивний (уміння, навички коригувати діяльність, об'єктивно оцінювати здобутки, здійснювати самоаналіз).

У межах кожного з чотирьох критеріїв виділено показники готовності майбутніх учителів української мови і літератури до організації етнокультурної діяльності.

Серед рівнів теоретичної готовності майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності називаємо високий, середній, достатній, низький. Для характеристики рівнів готовності нами були застосовані оцінні шкали, що являють собою характеристики відповідних рівнів.

Обґрунтовано педагогічну модель готовності майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти, доведено доцільність її застосування у процесі професійної підготовки.

Визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови ефективної реалізації розробленої моделі (формування в навчальному закладі

відповідного освітнього середовища; стимулювання мотивації студентів до здійснення етнокультурної діяльності; систематичний моніторинг етнокультурної діяльності майбутніх учителів української мови і літератури у процесі фахової підготовки; занурення майбутніх учителів української мови і літератури

в активну етнокультурну діяльність).

Представлено технологічний супровід реалізації моделі підготовки учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності, особі його етапи (аналіз сучасних освітніх потреб та вимог; розробка програми підготовки вчителів; встановлення системи моніторингу та оцінки успішності програми, забезпечення можливості подальшого навчання та розвитку; співпраця з партнерами та експертами в галузі етнокультурної діяльності; інформування громадськості; регулярне оновлення й адаптація до поточних потреб та вимог) та алгоритм втілення кожного з них.

Представлено зміст авторської навчальної програми спецкурсу «Педагогічні основи етнокультурної діяльності вчителя української мови і літератури» та відповідного навчально-методичного забезпечення; укладено та подано студентам до ознайомлення авторський навчально-методичний посібник «Формування етнокультурної компетентності на уроках української мови і літератури» з конспектами уроків та сценаріями позакласних заходів етнокультурного спрямування. У межах навчальних дисциплін інваріантної складової запропоновано елементи етнокультурної підготовки (у курсі «Педагогіки» теми «Етнокультурні компоненти змісту освіти та їх зв'язки з загальнокультурними знаннями», «Етнокультурне спрямування вищої освіти в інших країнах світу», «Етнопедагогіка як засіб формування етнокультури особистості»; у курсі «Методики навчання української мови» теми «Етнокультурні освітні технології як невід'ємна складова освітнього процесу в закладах вищої освіти», «Методи, прийоми і засоби навчання у процесі етнокультурної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури», «Зміст та структура етнокультурної компетентності педагога»). Зініційовано

комплекс позаурочних заходів етнокультурного спрямування з метою формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.

Уточнено та конкретизовано базові поняття дисертаційної роботи («етнокультурна діяльність вчителя української мови і літератури», «етнокультурна компетентність», зміст структурних компонентів етнокультурної діяльності майбутнього вчителя української мови і літератури); критеріальний апарат діагностування стану етнокультурної діяльності майбутніх учителів української мови і літератури, показники та рівні (високий, середній, достатній, низький) такої діяльності.

Подальшого розвитку набули наукові уявлення щодо сутності етнокультурної діяльності майбутнього вчителя української мови і літератури та змісту його професійної підготовки.

Удосконалено форми (фронтальна, індивідуальна, групова, лекції, лабораторно-практичні заняття), методи (евристичних прийомів, дискусія, евристична бесіда, кейс-метод, метод творчих проєктів) і засоби (інформаційні, програмні, вербальні) реалізації етнокультурної діяльності майбутніх учителів української мови і літератури у закладах вищої педагогічної освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використані в практиці викладання навчальних дисциплін закладів вищої освіти та закладів післядипломної освіти для проведення методичних семінарів з учителями української мови і літератури, для просвітницької роботи з громадянами, а також використані для підготовки підручників і посібників, навчально-методичних видань тощо. Основні положення дисертації мають практичну цінність для організації освітньої діяльності майбутніх учителів української мови і літератури на основі єдності традицій та інновацій, виявлення прогресивних тенденцій розвитку педагогічної освіти майбутніх учителів у закладах вищої

педагогічної освіти і шляхів актуалізації прогресивного досвіду в сьогоденних умовах.

Ключові слова: учитель української мови і літератури, професійна підготовка, етнокультурна підготовка, наукові підходи, заклади вищої освіти, заклади загальної середньої освіти, діяльнісний підхід, компетентнісний підхід, особистісний підхід, методологічний підхід, міжкультурна взаємодія, національна ментальність, педагогічні умови.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧКИ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Савенко Л. Сутність етнокультурного світогляду майбутніх учителів української мови і літератури. *Педагогічний альманах*: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голов.) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Випуск 42. С. 142–149. URL: <https://drive.google.com/file/d/1pA6d7aFTMfnrC6hlgLlZDjDwO5TRPjmg/view>

2. Савенко Л. П. Підготовка майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти. *Вісник науки та освіти* (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2023. № 10 (16), 2023. С. 772–784. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/issue/view/187>

3. Савенко Л. П. Формування етнокультурної компетентності на уроках української мови і літератури: навч.-метод. посібн. Полтава,: Астроя, 2022, 116 с.

4. Семеновська Л. А., **Савенко Л. П.** Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності. *Естетика і етика педагогічної дії* : зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2021. Вип. 24. С. 45–55. URL: <http://aesthetethicpedaction.pnpu.edu.ua/article/view/255896>

5. Liudmila Savenko. Realization of the competence approach in the process of professional training of the future teachers of ukrainian language and literature to ethnocultural activity in the institutions of general secondary education. *Nauka i Studia*, 2020. №9 (211) (Польща) С. 39–47. URL: https://nauka-i-studia.eu/ojs/index.php/pl_ojs/article/view/51

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Савенко Л. Використання методу «майнднеппінг» на уроках української мови та літератури. *Сучасна мистецька освіта: досвід, проблеми та перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 20 квітня 2018 р.) / КДІДПМіД ім. Михайла Бойчука. К., 2018. С. 323–328.

7. Савенко Л. Етнокультурна підготовка майбутніх учителів: вітчизняний та закордонний досвід. *Дидаascal* : часопис : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. уч. «Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст», 16–17 листопада 2021 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. Випуск 22. С. 197–199.

8. Савенко Л. Етнокультурна спрямованість виховної діяльності в закладах загальної середньої освіти. *Дидаascal* : часопис : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. уч. «Університетська освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», 17–18 листопада 2020 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. № 21. С. 44–46.

9. Савенко Л. Етнокультурні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури. *Дидаascal* : часопис : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Забезпечення якості вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи». Полтава, 2020р. № 20. С. 305–308.

10. Савенко Л. Культурологічні аспекти підготовки майбутнього вчителя-філолога. *Дидаascal* : часопис : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. уч. «Педагогічна освіта в Україні: пошуки, стратегія, перспективи

розвитку», 20-21 листопада 2018 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В.Г. Короленка, Полтава, 2019. № 19. С. 31–34.

11. Савенко Л. П. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до етнокультурної діяльності у закладах загальної середньої освіти. *Збірн. наук. праць викл., аспір., магістр. і студ. фіз.-матем. факульт. / ПНПУ імені В.Г.Короленка; редкол. : Ю. Д. Москаленко (голов. ред.) та ін. Полтава: Астроя, 2020. С. 224–226.*

12. Савенко Л. П. Семеновська Л. А. Позааудиторна робота у підготовці майбутніх учителів до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти. *«Science progress in European countries: new concepts and modern solutions»: Papers of the 11th International Scientific Conference. December 20, 2019, Stuttgart, Germany. P. 268–277.*

13. Савенко Л. Ярмарок у системі традиційної культури України. *Сорочинський ярмарок – історична пам'ятка ярмаркування в Україні: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. присв. 20-й річн. відродж. Сорочинського ярмарку (м. Полтава, 4 жовтня 2018). / упоряд. і відп. ред. М. І. Степаненко. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. С. 143–145.*

14. Liudmila Savenko Criteria and indicators of levels of preparation of future teachers of Ukrainian language and literature for ethnocultural activities in 7 general secondary education institutions. *Scientific Collection «InterConf», (172): with the Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «Progressive Science and Achievements» (September 26-28, 2023; Doha, Qatar) / comp. by LLC SPC «InterConf». Doha: Katara, 2023. P. 154–159.*

15. Liudmila Savenko Modern technologies in teaching Ukrainian language and literature: Ethno-cultural approach in general secondary education institutions. *Scientific Collection «InterConf», (166): with the Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «Science in the Environment of Rapid Changes» (August 16-18, 2023; Brussels, Belgium) / comp. by LLC SPC «InterConf». Brussels: De Boeck, 2023. P. 206–209.*

16. Liudmila Savenko The role of ethnocultural training in the formation of future teachers of Ukrainian language and literature. *Scientific Collection «InterConf», (168): with the Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference «Science, Education, Innovation: Topical Issues and Modern Aspects» (August 26-28, 2023; Tallinn, Estonia) / comp. by LLC SPC «InterConf». Tallinn: Ühingu Teadus juhatus, 2023. P. 49–53.*

ABSTRACT

Savenko L. P. Preparation of future teachers of the Ukrainian language and literature for ethnocultural activities in institutions of general secondary education. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy on a specialty 011 Educational, pedagogical sciences, branches of knowledge 01 Education/Pedagogy. - Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Poltava, 2023.

The dissertation identifies and systematizes the scientific foundations of training future teachers of the Ukrainian language and literature for ethnocultural activities in general secondary education institutions; the specificity of the scientific positions of scientists regarding the process of ethnocultural training of future teachers was revealed; the pedagogical model of forming the readiness of future teachers of the Ukrainian language and literature for ethnocultural activities in general secondary education institutions was theoretically substantiated; an experimental verification of the feasibility of using the proposed model in the educational process of a higher education institution was carried out.

Prospective directions of the experience of using ethnoculture in the preparation of higher education candidates and its further development at the level of integration of the state and society and reform of higher pedagogical education in Ukraine are outlined.

The urgency of the topic is substantiated, the purpose and tasks are formulated, the object, subject and methods of research are revealed, the connection with scientific plans and programs is highlighted, the source base is presented, the scientific novelty and practical significance of the obtained results are revealed, the forms of approbation and introduction of research results into practice are reflected.

In the first quarter of the 21st century, the process of professional training of a highly qualified teacher of the Ukrainian language and literature, capable of embodying ethnocultural activities in a multicultural society, tolerantly treating

representatives of various social groups, their traditions, spiritual values, cultivating and multiplying national landmarks and with these positions to educate and teach students of general secondary education institutions.

The general analysis of the scientific-documentary base and experience of practical work of teachers-practitioners of general secondary education institutions shows that various aspects of ethnocultural training of teachers were studied, among them: ethnocultural training of future teachers, formation of ethnocultural competence, theoretical and methodological principles of training future teachers for ethnocultural activities, introduction of innovative approaches in the professional training of specialists, methods of implementation of the ethnocultural component of the content of the history of Ukraine, formation of national identity and self-awareness, ethnocultural education.

However, the problem of ethnocultural training of Ukrainian language and literature teachers at the current stage of the development of pedagogical science has not been thoroughly explored to date and has not been sufficiently studied in the context of modern requirements of the educational process.

The scientific novelty of the obtained research results is that, for the first time, based on the ideas and provisions of personal, activity, cultural, and systemic scientific approaches, the methodological foundations of the problem of training future teachers of the Ukrainian language and literature for ethnocultural activities in general secondary education institutions were analyzed (motivational, axiological, cognitive, communicative-active, reflective components of the ethnocultural activity of future teachers of the Ukrainian language and literature).

The structure of ethnocultural activity (knowledge of ethnocultural competence; abilities and skills of ethnocultural activity; personal values and volitional qualities) was studied and the pedagogical essence of the definition “ethnocultural activity of future teachers of the Ukrainian language and literature” was clarified (by it we understand the professionally important integrated trait of the teacher’s personality, represented by elements of personal, informational and procedural activity).

The scientific principles (specificity, structural elements and functions) of the process of ethnocultural activity of future teachers of the Ukrainian language and literature were determined, the criteria, indicators and levels of formation of the specified activity were clarified.

Thus, among the criteria for the readiness of future teachers of the Ukrainian language and literature to organize ethnocultural activities, the motivational and axiological one is singled out (the presence of a developed focus and motivation to organize and conduct ethnocultural activities in Ukrainian language and literature classes); cognitive (formation of the knowledge system for the implementation of ethnocultural activities on the basis of Ukrainian studies); communicative and active (skills, skills, experience, enthusiasm, aspirations, activity, initiative, aimed at carrying out ethnocultural activities), reflective (skills, skills to adjust activities, objectively evaluate achievements, carry out self-analysis).

Within each of the four criteria, indicators of the readiness of future teachers of the Ukrainian language and literature to organize ethnocultural activities are highlighted.

Among the levels of theoretical readiness of future teachers of the Ukrainian language and literature for ethnocultural activities, we call them high, medium, sufficient, and low. To characterize the readiness levels, we used rating scales representing the characteristics of the corresponding levels.

The pedagogical model of the readiness of future teachers of the Ukrainian language and literature for ethnocultural activities in institutions of general secondary education is substantiated, and the expediency of its application in the process of professional training is proven.

Pedagogical conditions for the effective implementation of the developed model were defined and theoretically substantiated (formation of an appropriate educational environment in the educational institution; stimulation of students' motivation to carry out ethnocultural activities; systematic monitoring of ethnocultural activities of future teachers of the Ukrainian language and literature in the process of professional training).

The technological support for the implementation of the model of training teachers of the Ukrainian language and literature for ethnocultural activities is presented, including its stages (analysis of modern educational needs and requirements; development of a teacher training program; establishment of a system for monitoring and evaluating the success of the program, ensuring the possibility of further training and development; cooperation with partners and by experts in the field of ethnocultural activities; informing the public; regular updating and adaptation to current needs and requirements) and the algorithm for implementing each of them.

The content of the author's curriculum of the special course "Pedagogical foundations of ethnocultural activity of the teacher of Ukrainian language and literature" and the corresponding educational and methodological support are presented; the author's educational and methodological manual "Formation of ethnocultural competence in Ukrainian language and literature lessons" with lesson notes and scenarios of ethnocultural extracurricular activities was compiled and presented to students for perusal. Elements of ethnocultural training are proposed within the educational disciplines of the invariant component (topics "Ethnocultural components of the content of education and their connections with general cultural knowledge", "Ethnocultural direction of higher education in other countries of the world", "Ethnopedagogy as a means of forming the ethnoculture of the individual" in the "Pedagogy" course; topics "Ethnocultural educational technologies as an integral part of the educational process in institutions of higher education", "Methods, techniques and teaching aids in the process of ethnocultural training of future teachers of the Ukrainian language and literature", "Content and structure of ethnocultural teacher's competence" in the "Methods of teaching the Ukrainian language" course). A complex of ethnocultural extracurricular activities was initiated with the aim of forming the ethnocultural competence of future teachers of the Ukrainian language and literature.

The basic concepts of the dissertation ("ethnocultural activity of the teacher of the Ukrainian language and literature", "ethnocultural competence", the content

of the structural components of the ethnocultural activity of the future teacher of the Ukrainian language and literature); criterion apparatus for diagnosing the state of ethnocultural activity of future teachers of the Ukrainian language and literature, indicators and levels (high, average, sufficient, low) of such activity.

Scientific ideas about the essence of the ethnocultural activity of the future teacher of the Ukrainian language and literature and the content of his professional training gained further development.

Forms (frontal, individual, group, lectures, laboratory-practical classes), methods (heuristic techniques, discussion, heuristic conversation, case method, method of creative projects) and means (informational, programmatic, verbal) of implementing ethnocultural activities of future Ukrainian teachers have been improved language and literature in institutions of higher pedagogical education.

The practical significance of the obtained results is that the research materials can be used in the practice of teaching academic disciplines in institutions of higher education and institutions of postgraduate education for conducting methodical seminars with teachers of the Ukrainian language and literature, for educational work with citizens, and also used for the preparation of textbooks and manuals, educational and methodical publications, etc.. The main provisions of the dissertation have practical value for the organization of educational activities of future teachers of the Ukrainian language and literature on the basis of the unity of traditions and innovations, the identification of progressive trends in the development of pedagogical education of future teachers in institutions of higher pedagogical education and ways of actualizing progressive experience in today's conditions.

Key words: teacher of Ukrainian language and literature, professional training, ethnocultural training, scientific approaches, institutions of higher education, institutions of general secondary education, activity approach, competence approach, personal approach, methodological approach, intercultural interaction, national mentality, pedagogical conditions.

LIST OF THE APPLICANT'S PUBLICATIONS ON THE TOPIC OF THE THESIS

Research papers in which the main research results of the thesis are published

1. Savenko L. (2019). Sutnist etnokulturnoho svitogliadu maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury [The essence of the ethnocultural outlook of future teachers of the Ukrainian language and literature]. *Pedagogical almanac: collection of scientific works*. Kherson: Kherson Academy of Continuing Education, Vol. 42. P. 142–149. URL: <https://drive.google.com/file/d/1pA6d7aFTMfnrC6hlgLIZDjDwO5TRPjmg/view>
2. Savenko L. P. (2023). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury do etnokulturnoi diialnosti v zakladakh zahalnoi serednoi osvity [Preparation of future teachers of the Ukrainian language and literature for ethno-cultural activities in institutions of general secondary education]. *Bulletin of Science and Education* (Philology Series, Pedagogy Series, Sociology Series, Culture and Art Series, History and Archeology Series): journal, No. 10 (16), P. 772–784. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/issue/view/187>
3. Savenko L. P. (2022). Formubannia etnokulturnoi kompetentnosti na urokakh ukrainskoi movy i literatury [Formation of ethnocultural competence in the lessons of the Ukrainian language and literature]: teaching method. manual. Poltava: Astraia, , 116 p.
4. Semenovska L. A., Savenko L. P. (2021). Teoretychni osnovy pidhotovky maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury do etnokulturnoi diialnosti [Theoretical foundations of training future teachers of the Ukrainian language and literature for ethno-cultural activities]. *Aesthetics and ethics of pedagogical activity: coll. of science works / Ivan Ziaziun Pedagogical Institute of Education and Adult Education of National Academy of Sciences of Ukraine*, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University. Vol. 24. P. 45–55. URL: <http://aesthetethicpedaction.pnpu.edu.ua/article/view/255896>
5. Liudmila Savenko. (2020). Realization of the competence approach in the process of professional training of the future teachers of ukrainian language and

literature to ethnocultural activity in the institutions of general secondary education. *Nauka i Studia*, 9 (211) (Poland) pp. 39–47. URL: https://nauka-i-studia.eu/ojs/index.php/pl_ojs/article/view/51

Research papers which certify the approbation of the materials of the thesis

6. Savenko L. (2018). Vykorystannia metodu “mindnapping” na urokakh ukrainskoi movy i literatury [Using the “mindnapping” method in Ukrainian language and literature lessons]. *Modern art education: experience, problems and prospects: materials of the All-Ukrainian. science and practice conf.* (Kyiv, April 20, 2018) / KDIDPMiD named after Mykhailo Boychuk. K., P. 323–328.

7. Savenko L. (2021). Etnokulturna pidhotovka maibutnikh uchyteliv: vitchyzniani ta zakordonnyi dosvid [Ethnocultural training of future teachers: domestic and foreign experience]. *Dydaskal: magazine: materials of the All-Ukrainian science and practice conf. with international part. “Transformations of higher pedagogical education: global and Ukrainian context”*, November 16-17, 2021 / Department of General Pedagogy and Andragogy Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Vol. 22. P. 197–199.

8. Savenko L. (2021). Etnokulturna spriamovanist vykhovnoi diialnosti v zakladakh zahalnoi serednoi osvity [Ethnocultural orientation of educational activities in institutions of general secondary education]. *Dydaskal: magazine: materials of the All-Ukrainian science and practice conf. with international part. “University education in Ukraine in the context of integration into the European educational space”*, November 17-18, 2020 / Department of General Pedagogy and Andragogy Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, No. 21. P. 44–46.

9. Savenko L. (2020). Etnokulturni aspekty profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury [Ethnocultural aspects of professional training of future teachers of the Ukrainian language and literature]. *Dydaskal: magazine: materials of the International science and practice conf. “Ensuring the quality of higher education in Ukraine: current state and prospects”*. Poltava, No 20, P. 305–308.

10. Savenko L. (2019). Kulturolohichni aspekty pidhotovky maibutnoho vchytelia-filoloha [Cultural aspects of training a future philology teacher]. *Dydaskal: magazine: materials of the All-Ukrainian science and practice conf. "Pedagogical education in Ukraine: searches, strategy, development prospects"*, November 20-21, 2018. / Department of General Pedagogy and Andragogy Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, No. 19, P. 31–34.

11. Savenko L. P. (2020). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury do etnokulturnoi diialnosti v zakladakh zahalnoi serednoi osvity [Organizational and pedagogical conditions for training future teachers of the Ukrainian language and literature for ethno-cultural activities in general secondary education institutions]. *Collection of science works of lecturers, post-graduate students, master's students, and students of physics and mathematics. faculty* / Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, editor : Yu. D. Moskalenko (chief editor) and others. Poltava: Astraia, P. 224–226.

12. Savenko L. P., Semenovska L. A. (2019). . Pozaaudytorna robota u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv do etnokulturnoi diialnosti v zakladakh zahalnoi serednoi osvity [Extracurricular work in the preparation of future teachers for ethno-cultural activities in institutions of general secondary education]. *"Science progress in European countries: new concepts and modern solutions"*: Papers of the 11th International Scientific Conference. December 20, 2019, Stuttgart, Germany. P. 268–277.

13. Savenko L. (2018). Yarmarok u systemi tradytsiinoi kultury Ukrainy. [Fair in the system of traditional culture of Ukraine]. *The Sorochyn fair is a historical landmark of fairs in Ukraine: materials International. science and practice conf. adj. 20th anniversary revival Sorochyn Fair (Poltava, October 4, 2018).* / arranged and resp. ed. M. I. Stepanenko. Poltava : Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, P. 143–145.

14. Liudmila Savenko. (2023). Criteria and indicators of levels of preparation of future teachers of Ukrainian language and literature for ethnocultural activities in 7 general secondary education institutions. *Scientific Collection "InterConf", (172):*

with the Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference “Progressive Science and Achievements” (September 26-28, 2023; Doha, Qatar) / comp. by LLC SPC “InterConf”. Doha: Katara, P. 154–159.

15. Liudmila Savenko. (2023). Modern technologies in teaching Ukrainian language and literature: Ethno-cultural approach in general secondary education institutions. *Scientific Collection “InterConf”, (166): with the Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference “Science in the Environment of Rapid Changes” (August 16-18, 2023; Brussels, Belgium) / comp. by LLC SPC “InterConf”. Brussels: De Boeck, P. 206–209.*

16. Liudmila Savenko. (2023). The role of ethnocultural training in the formation of future teachers of Ukrainian language and literature. *Scientific Collection “InterConf”, (168): with the Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference “Science, Education, Innovation: Topical Issues and Modern Aspects” (August 26-28, 2023; Tallinn, Estonia) / comp. by LLC SPC “InterConf”. Tallinn: Ühingu Teadus juhatus, P. 49–53.*